

נראדה אור

פרשת חיי שרה תשפ"ג

גליין קמז שנה ג

באור רבוה"ק מלעכוויטש קוידענע

{ שניני אור }

כאשר אליעזר עבד אברהם מחפש זיווג ליצחק אבינו הוא מתפלל להשם יתברך ועושה סימן, והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק, הוא בוחן האם נטועה בה מדת החסד בה היא ראויה להכנס לביתו של אברהם אבינו.

גמילות חסד נראית משום מה לרבים כהנהגה טובה ומדת דרך ארץ, כך שבעת עוסק האדם כדרך העולם בעשיית טובה וחסד עם הקרובים אליו או עם רחוקים יותר - בדברים גדולים ובדברים קטנים, כמעט ואינו מרגיש שעוסק הוא עתה במצוה, בעוד שלמעשה זוכה הוא לקיים מצוה מן התורה.

השבוע שאלתי בחור שעמד להשתתף בשמחה כלשהי, איזו מצוה מקיימים בהשתתפות בשמחת הזולת, הוא לא ידע לענות ורק נסה לדבר אודות הענין להשתתף בסעודת מצוה, מדוע הוא לא מבין בפשטות שמקיים הוא בכך מצוה דאורייתא של גמילות חסדים.

בשבוע שעבר קראנו על אברהם אבינו שבבוא אליו שלשה אנשים הנדמים כערביים הוא טורח עבורם בצורה יוצאת מן הכלל, שלשה פרים הוא מבקש לשחוט עבורם כדי להאכיל כל אחד מהם לשון בחרדל, וכשהפר השלישי בורח ממנו הוא רץ אחריו עד למערת המכפלה.

אמנם איננו כלל בדרגה זו אך האם לפחות רואים אנו בכך דוגמא לחיקוי, יתכן גם שעסקנו העיקרי אינו בהכנסת אורחים, אך הלא אין מי מאיתנו שאינו עוסק מדי יום בעשיית חסד - בגופו בממונו ובמלה טובה, כך גם מדי פעם נקריית לפנינו מצות הכנסת אורחים שמחת חתן וכלה וכו', אין כל סיבה שנעשה זאת בהתלהבות פחותה מהתלהבותנו בעת קיום שאר מצוות התורה.

ועוד נקודה למחשבה, נדברנו פעם עד היכן שיעור גמילות חסדים, מרגלא בפומיה דאינשי שעל אף שיש לגמול חסד אך לא צריך להיות מנוצל, אין סיבה שאעשה לחברי טובה כאשר הוא יכול לעשות זאת בדיקו כמוני, סימוכין לכך ממאמר החכם המובא בספרים אל תהי מתוק פן יבלעוך.

העיר על כך הרה"ג שלמה לייבל מהמסופר בפרשתנו שאליעזר עבד אברהם מבקש מרבקה לשאוב מים לו ולגמליו, מדוע צריכה רבקה בת השלש לשאוב כה הרבה מים עבור אדם הגדול ממנה פי כמה, וכי לא ניצול הוא זה, ובכל זאת היה דוקא זה המבחן לדעת האם ראויה היא להיות חלק ממייסדי האומה הישראלית.

מהי אכן דרך ההנהגה למעשה עדיין יש לעיין, אך מה שבטוח שהצדיקים שראו בעשיית חסד זכות עצומה לא עסקו כל כך בחשבונות מדוע ועד כמה מחויבים הם במצוה, מי יתן ונזכה אנו הקטנים לגעת בשיפולי גלימתם ולהביט על הדברים במבט נכון כפי שהביטו הם...

{ זכרות קודש }

עבודת האבות והאמהות הק' בהתכללות המדות

לישא אשה ולהעמיד תולדות, באין לו שייכות למדת החסד בחינת דכר. רק על ידי שבלכתם לעקידה כלל אברהם מדת החסד שבו עם מדת הגבורה שביצחק היה יכול לישא אשה ולהעמיד תולדות, ובדרך זו מבאר בדברי שלום [שהיהם בלילה יו"ד] הכתוב (כה, טו) 'אברהם הוליד את יצחק'.

התכללות חסד וגבורה אצל שרה אמנו

כפי שנתבאר היתה שרה אמנו מצד מדת הגבורה, אף שודאי היתה אשת חבר כחבר ובטילה למדת החסד של אברהם, מכל מקום היתה אף במדת הגבורה בדרך התכללות המדות, היינו שבמדת החסד יש חסד שבחסד וגבורה שבחסד ובמדת הגבורה גבורה שבגבורה וחסד שבגבורה וכן בכל המדות. על דרך משל אדם שיש בו מדת החסד ומטיב לאחרים ופעמים שברצונו להגדיל חסדו נתעורר לו קושי ומניעה, אזי יש שלא יתגבר על הקושי ולא יעשה אלא מעט חסד, ויש אשר יתאמץ ויתגבר על כל המניעות וירבה מאד בהשפעת החסד, והוא בחינת גבורה שבחסד שאף שמתנהג במדת הגבורה להתגבר על המניעות הכל עבור השפעת החסד.

וכן הוא ענין גבורה שבחסד כמאמר הכתוב (משלי יג, כד) 'חושך שבטו שונא בנו', שבעת שנוהג האב במדת הגבורה לייסר בנו בשבט מוסר באמת הוא מצד החסד, כי אך מתוך גודל אהבתו לבנו מתגבר לייסרו כדי להסירו ממוקשי רע ולהעמידו בדרך הישר. כדרך זה היה אצל שרה שאף שהיתה בטילה לחסד דאברהם היתה מצד עצמה גבורה שבחסד, כאשר אמרה לאברהם (כא, ט) 'גרש האמה הזאת ואת בנה', שיש בכאן מעשה מצד הגבורה לגרש את ישמעאל, אבל הוא גבורה שבחסד מתוך אהבתה ליצחק שלא תיפגם קדושתו מרשעתו של ישמעאל.

זיווג ליצחק אבינו בבחינת גבורה שבחסד

בעת שבא אברהם לחפש זיווג ליצחק בנו, שתכלית הזיווג להעמיד דור שימשיך עבודת האבות בגילוי מלכות ה' על ידי ביטול המדות אליו יתברך, כדאיתא ברמב"ן שצוה אברהם לאליעזר (כד, א) 'לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני', כי

המשך בעמוד הבא >>>

ואברהם זקן בא בימים וה' ברך את אברהם בכל (כד, א). ברש"י 'בכל' עולה בגימטריא בן ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה.

יש לבאר הלא כבר נכתב מקודם שנתברך אברהם בבן ומה נתחדש בכתוב זה, ועוד הלא פשיטא שיש לו להשיא אשה לבנו, ובחז"ל איתא (ב"ב טז) אחרים אומרים בת היתה לו לאברהם ובכל שמה, ולכאורה המה מדרשים חלוקים. אח"כ כתיב (שם יד) 'והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק' וגו', ויש לבאר מה טעם עשה הסימן דוקא בזה.

התכללות חסד דאברהם בגבורה דיצחק

ביאור הענין כי אברהם היה מרכבה למדת החסד כדכתיב (כב, ג) 'ויטע אשל בבאר שבע', שהיתה כל עבודתו להשפיע חסד לבריות, ובמדה זו גילה מלכותו יתברך בעולם כהמשך הכתוב 'ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם'. ויצחק היתה עבודתו במדת הגבורה ביראה ופחד מהשם יתברך, כדכתיב (לא, מב) 'אלקי אברהם ופחד יצחק', ובזאת היתה עבודתו לפרסם ולגלות דרך העבודה ביראה ופחד.

אמנם דרך הישר בעבודת הבורא שלא תהא עבודת האדם במדתו בלבד, כי אם בעת שרצונו יתברך לעבדו במדה אחרת יכול עצמו במדה זו אף שהוא כנגד טבעו. כאשר היה במעשה העקידה כמורגל בפי זקיני אדמו"ר ז"ע מאמר האריז"ל עה"פ (כב, ז) 'ויאמר יצחק אל אברהם אביו ויאמר אבי ויאמר הנני בני', שאמר יצחק לאברהם אבי הלא אתה מדתך מדת החסד והכיצד תעלני לעולה שהוא מעשה מצד הגבורה, 'ויאמר הנני בני' עתה הנני כולל עצמי במדתך מדת הגבורה.

בדרך זו איתא בספה"ק (עי' לקו"ת להאריז"ל פר' חיי שרה) כי דכר שהוא משפיע הוא מצד מדת החסד ונוקבא מצד מדת הגבורה, ויצחק בעת שנולד היה בבחינת נוקבא מצד הגבורה, כאשר אמרו המלאכים לאברהם (ח, ט) 'והנה בן לשרה אשתך' שיהא מצד הגבורה כשרה אמו. לכן עד העקידה לא היה יכול

פניתי הבית - מדבר היכול למנוע השליחות

ויאמר בוא ברוך ה' למה תעמוד בחוץ ואנכי פניתי הבית ומקום לגמלים (כד, לא).

ברש"י פניתי הבית מעבודת אלילים.

יש לבאר מה טעם לא פירש רש"י המקרא כפשוטו שפינה הבית שיהא מקום לו ולגמליו.

אלא שבבוא אליעזר ששרת לרבו באמונה למלאות שליחות אברהם למצוא זיווג ליצחק, פשיטא שמניעה גשמית לא תפריענו בדרכו ואין לבן צריך לומר לו שפינה הבית עבורו, לכך פירש"י שפינה הבית מעבודת אלילים שהוא דבר היכול למנוע מאליעזר להיכנס לביתו.

ליל שבת תשע"ט

מאורי אור

פרשת חיי שרה באור רבותינו

כן הוא בשבת קודש שבימות החול עוסק האדם בל"ט מלאכות מחמת ל"ט קללות שנתקלה האדמה ומרגיש בנפשו ריחוק מהשם יתברך, ובשבת מאיר אורו יתברך בנפשו ונכנע ומבטל מציאותו להשם יתברך, ועל ידי זה יוצא מכלל ארור לכלל ברוך להתקשר ביצורו.

ליל שבת תשע"ט

מעולם לא נחסר לו מאומה

ואברהם זקן בא בימים וה' ברח את אברהם בכל (כד, א). איתא בדגל מחנה אפרים שאמרו חז"ל (קנים ג, ו) זקני תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין דעתן מתיישבת עליהם, וזהו 'ואברהם זקן' זה שקנה חכמה על ידי שהיה 'בא בימים'. בדרך אחר יש לבאר שאברהם אבינו עבר בחייו עשרה נסיונות שהשליכוהו לאור כשדים 'ויהי רעב בארץ' וכו', 'ואברהם זקן' אחר שזכה להשגת החכמה 'בא בימים' שנשפע לו חכמה מימים העליונים, 'וה' ברח את אברהם בכל' אזי השיג בחכמתו שמעולם לא היה חסר מאומה, וכן רומז 'בכל' - בכל המצבים והזמנים שעברו היה לו כל.

כי בעת שזוכה היהודי לאור החכמה להידבק באלקותו יתברך, מכיר שכל הנסיונות וזמני הקושי אינם אלא לבוש לאורו יתברך, וממילא מביין שכל אשר בא עליו בכל מצב שהוא מכוון בדיוק לפי הנצרך לו מאת הבורא יתברך הנותן לכל בריה די מחסורה ומעולם לא נחסר לו מאומה.

כן הוא בשב"ק שאמרו ז"ל (מכילתא שמות ט, כ) כיון שבא שבת היא בעיניך כאילו כל חפצך עשויים, כי בימות החול טרוד בעניני עוה"ז ונדמה בעיניו שאין לו כל צרכו. אבל בשבת זוכה לאור החכמה, קודש היא לכם שבת המלכה - קודש הוא בחינת חכמה, ועל ידי זה מכיר שכל מה שהיה נראה לו שנחסר לו, אינו אלא מחמת שלא הכיר חכמת אלקותו יתברך בבריאה, אבל עתה על ידי אור השבת רואה שאינו חסר מאומה.

זהו מאמר רז"ל (א, ב) 'ויברך אלקים את יום השביעי' במה ברכו במאור פניו של אדם, מאור פנים מורה על אור החכמה כדכתיב (קהלת ח, א) 'חכמת אדם תאיר פניו', ועל ידי אור החכמה זוכה לויברך אלקים 'שנעשה הכל בשלמות אצלו בבחינת 'וה' ברח את אברהם בכל'.

ליל שבת תשע"ד

ההבדל בין חסד לרחמים

בספה"ק סידורו של שבת מבאר את הסימן שעשה אליעזר כשחפש שידון ליצחק, 'והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אותה הוכחת לעבדך ליצחק' (כד, ד). כי יש חסד ורחמים, וההבדל ביניהם שרחמים הוא כגון כאשר אדם מהלך ברחוב ורואה מודעה על זעקת נשברי לב המשועים לעזרה ויש במודעה גם תמונות של המצב הקשה, ולבו מתעורר לרחם עליהם ומנדב להם כסף לצדקה.

אבל חסד הוא כאשר יש לאדם חבר טוב שב"ה הכל בסדר אצלו, אלא שבידו להיטיב לו כגון ללמוד עמו ולקרבו או להמנע מלומר לו מלה שאינה טובה, וכאשר הוא מטיב לו מתוך רצון לעשות חסד ולהיטיב זהו חסד שאינו מתוך התעוררות רחמים.

כפי ששמעתי פעם מחו"ז הגה"צ מנאראל זצוק"ל מעשה בהחסידי ר' מרדכי פעלץ מחשובי החסידים בבעלזא, שבאו אליו פעם שני בעלי בתים מהעיריה ובקשו ממנו כסף לצדקה, אמר להם ר' מרדכי שאינו נותן כסף לתכריכים, שאלוהו מהיכן יודע שאוספים הם כסף לתכריכים, אמר להם הגני מכירכם שמעולם אינכם מקבצים כסף לצדקה כי על

היאך קפצה הארץ לאליעזר

ואבוא היום אל העין וגו' (כד, מב).

ברש"י היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ, אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורגמן של בנים וכו'.

איתא בעבודת ישראל בשם מרנא הבעש"ט 'ואבוא היום אל העין' ר"ת א-הוה שהוא שם קפיצת הדרך, וזהו ביאור דברי רש"י היום יצאתי והיום באתי, מכאן - מתיבות אלו 'ואבוא היום אל העין' שקפצה לו הארץ, ולכך יפה שיחתן של עבדי אבות שרומזים בה יחודים לקפיצת הארץ מה שאין ביד בנים אפילו על פי תורתן.

אמנם יש לבאר דאיתא בספה"ק (ע"י מהר"ד מבעלזא) שאמר אברהם לאליעזר (כד, ז) 'הוא ישלח מלאכו לפניך', ר"ת 'הוא ישלח' וס"ת 'מלאכו לפניך' אותיות השם יוה"ך שהוא שם קפיצת הדרך היוצא מס"ת 'כי מלאכיו יצוה לך' (תהלים צא, יא), ושם זה מסר אברהם לאליעזר שתקפוץ לו הארץ.

אפשר שהביאור בזה שהשם יוה"ך היוצא מהכתוב 'כי מלאכיו יצוה לך' ענינו שוקפצת הארץ שלא כסדר הטבע, ושם אהו"ה היוצא מהכתוב (בראשית א, א) 'את השמים ואת הארץ' הכתוב בבריאת העולם מורה על הענינים שנקבעו בסדר העולם מתחלת הבריאה. לכך מתחילה מסר אברהם לאליעזר השם יוה"ך באמרו 'הוא ישלח מלאכו לפניך', שבוה תקפוץ לו הארץ למעלה מסדר העולם. אמנם האמת שזיווג יצחק ורבקה הוא מסדר הבריאה, שעל ידי זה בא העולם לתיקונו ותכליתו על ידי האבות הק' ובני ישראל היוצאים מהם. לכך למעשה קפצה לו הארץ על ידי שם אהו"ה - שהוא מסדר הבריאה. זהו שאמר להם אליעזר 'ואבוא היום אל העין' שעל ידי שם אהו"ה קפצה לו הארץ, א"כ סימן הוא שזיווג יצחק ורבקה הוא מסדר העולם להביאו לתכליתו ואל להם לעכבו.

קידושא רבא חיי שרה תש"פ

אליעזר לא הביט בטובת עצמו

ואומר אל אדוני אלי לא תאבה האשה ללכת אחרי (כד, לט). ברש"י אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר והיה מחזור למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו, אמר לו אברהם בני ברוך ואתה ארור ואין ארור מדבק בברוך.

אמנם איתא במדרש (ב"ר ס, ז) עה"פ (כד, לא) 'ליאמר בוא ברוך ה', א"ר יוסי ב"ר דוסא כנען הוא אליעזר ועל ידי ששרת אותו צדיק באמונה יצא מכלל ארור לכלל ברוך. בדרך פשט יש לבאר שכנען בן חם נעשה ארור על ידי נח מחמת מעשה אביו שבקש שלא יהא לנח עוד בן ועבור טובת עצמו הרע לאביו, לכך בעת שהלך אליעזר להיטיב לאברהם בחיפוש אשה ליצחק, אף שהיה זה היפך טובת עצמו ברצותו לשדך בתו ליצחק, נתקן על ידי זה שורש הפגם ויצא מכלל ארור לכלל ברוך.

על ידי ההכנעה זכה לברכה

בדרך פנימי יש לפרש ברוך מלשון מברך אילני ומורה על התקשרות ודבקות בהשם יתברך, וארור הוא היפך הברכה שנתרחק ל"ע מהתקשרותו ביצורו. ומתחלה היה אליעזר בכלל ארור מכח מעשה אביו שנתרחק על ידי זה מהשם יתברך, ועל ידי ששרת לרבו באמונה בהכנעה וביטול הרצון, נכנס לכלל ברוך וזכה להידיבק בהשם יתברך. כדאיתא (ברכות ג.) כשהוא כורע כורע בברוך וכשהוא זוקף זוקף בשם, שנאמר (תהלים קמו, ח) 'ה' זוקף כפופים', שעל ידי ההכנעה וההשתחוויה זוכים לזקיפה ודבקות בהשם יתברך.

הכנעניים מדותיהם מושחתות ומקולקלות והיא לא תצלה להמשך דורות אחריו שיגלו כבודו יתברך על ידי תיקון המדות. וכיון שיצחק היה מסטרא דגבורה בקש לו אברהם זיווג מסטרא דחסד שעל ידי זה יוכל להעמיד תולדות, ומזיווג זה יבוא יעקב אבינו שהוא מדת תפארת כלול מחסד וגבורה. אמנם אי אפשר שיהא זיווגו מחסד בלבד כי לא יוכל להתחבר ליצחק שהוא במדת הגבורה, לכך נצרך לזיווג שמצד החסד שנכלל במדת הגבורה, שראוי להזדווג ליצחק שמצד מדת הגבורה ונכלל במדת החסד.

זהו הרמז בדברי רש"י 'וה' ברח את אברהם בכל', בכל עולה בגימטריא בן ומאחר שהיה לו בן היה צריך להשיאו אשה. בן רומז למדת הגבורה כי שם הוי"ה במילוי ההי"ן בגיטריא ב"ן והוא מורה על מדת הגבורה, ומאחר שהיה לו בן מסטרא דגבורה היה צריך להשיאו אשה כדוגמתו מסטרא דחסד בהתכללות מדת הגבורה, שעל ידי זה יוכל להנשא לה ולהעמיד ממנה תולדות, ומה שאמרו בת היתה לו ובכל שמה מורה שהיה יצחק מסטרא דגבורה בבחינת נוקבא.

לכן שלח אברהם את אליעזר עבדו ליקח לו אשה מארץ מולדתו ולא מארץ כנען שמדותיהם מקולקלות, כי בקש לו אשה במדות חסד וגבורה מתוקנות כרצונו יתברך. וכאשר הלך בשליחות אברהם זכה לקפיצת הדרך, ובקפיצת הדרך יש שני אופנים - האחד שהאדם קופץ בדרכו במהירות גדולה והשני שהארץ מתקטנת תחתיו, ואליעזר זכה שנתקטנה הארץ כדאיתא ברש"י עה"פ (כד, מב) 'ואבוא היום אל העין', היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ, ובוה ראה אליעזר סימן ההצלחת שליחותו כי התקטנת הארץ הוא בחינת גבורה שהוא ענין הצמצום, אמנם הוא גבורה שבחסד בכדי להיטיב לו, והוא סימן שימצא ליצחק זיווג בבחינה זו.

התגברות רבקה להתחסד עם הבריות

בבואו אחרון בקש מהשם יתברך להצליח בשליחותו ועשה לו סימן להכיר בזיווג הראוי ליצחק, 'והיה הנערה אשר אומר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה' וגו' (כד, יד), כי להשקות את הגמלים הוא מעשה גבורה לנערה צעירה והוא גבורה שבחסד כדי להיטיב לזולתה, לכן 'אותה הוכחת לעבדך ליצחק' שנוהגת במדת הגבורה כיצחק 'ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני' שנכלל בה מדת החסד מדת אברהם אבינו אדונינו.

אח"כ נאמר (כב, סא-סו) 'ויצחק בא מבאר לחי ראי והוא יושב בארץ הנגב', ו'תשא רבקה את עיניה ותרא את יצחק ותפול מעל הגמל', ו'תאמר אל העבד מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו ויאמר הוא אדוני' וגו', ובספה"ק (ע"י דברי שלום) איתא שיצחק בא לבוש ביראה גדולה מסטרא דגבורה, לכך שאלה רבקה 'מי האיש הלזה ההולך בשדה לקראתנו' שהולך לנגדה כי היא מסטרא דחסד, ויאמר העבד הוא אדוני' שהוא יצחק אשר בהזדווגם יומשכו הדורות הבאים במדות מתוקנות כרצונו יתברך.

'ויבאה יצחק אהלה שרה אמו' וגו' (סו, י) וברש"י והרי היא שרה אמו, שכאשר היה בשרה התכללות חסד וגבורה, ובוה היתה זיווג לאברהם. כן היה ברבקה ובוה היתה ראויה ליצחק שאף בו נתכללו המדות, ואזי 'וינחם יצחק אחר אמו'. היוצא לנו מכל זה שכאשר האבות והאמהות הק' עבדו להשם יתברך בהתכללות המדות לבטל עצמם ליוצרים בכל מצב במדה הנצרכת לו, נמשך מזה כח לזרעם אחריהם לעבוד עבודת בוראם בכל המדות ובכל מדה שעובדים בה ידעו לכלול ממדות אחרות, והוא שלמות העבודה בשעבוד כל המדות וכחות הנפש להשם יתברך.

יעזור השם יתברך שנזכה לעבדו באהבה וביראה ביראה ובאהבה, ויתמשך על ישראל חסדים שבחסד וחסדים שבגבורות וכל מיני חסדים, ונזכה לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו.

רעוא דרעיון, תש"פ

אדם חי אינכם מרחמים, ובאם עתה הנכם אוספים צדקה ודאי הוא עבור מת מצוה שצריך תכריכים ונתעורר לבכם לרחם עליו.

אצל חסידים קראו לכך גראבע מצוות – הוא אוהב מצוות גדולות, כאשר יראה אדם שנשאר בחוסר כל או בחור ששרוי במשבר הוא ירחם עליו, אבל על בחור שבה' הולך לו טוב הוא לא כל כך ישיגיא להיטיב לו.

לכן כאשר ראה אליעזר כיצד רבקה שהיא ילדה קטנה מציעה מעצמה לשאוב מים גם לכל הגמלים, למרות שאין כל כך מקום לרחם על אליעזר שיכול להסתדר בעצמו, הכיר שיש בה מדת החסד שחפצה להיטיב לאחרים, וראויה להיכנס לביתו של אברהם אבינו עמוד החסד.

מתוך שיחת קודש לחבורת הבהורים ישיב"ק, ליל שישי חיי שרה תשפ"ז

סימן לבנים

עוברות מרבתינו הקדושים על גמילות חסדים

פעם בא איש אחד אל רבינו הק' מקארלין זי"ע וביקש ממנו שיתן לו סכום כסף ולא היה לאל ידו, ואמר שאין לו מעות. ואולם הוא רצה להנהות אותו ושאלו האם רוצה לשתות מעט יי"ש, והשיב שאינו שותה יי"ש. ושאל אותו שוב פעם אפשר הוא רוצה לעשן, וענה שאינו מעשן. ושאל אותו פעם שלישית אפשר הוא רוצה להריח טבק, ואמר שאינו מריח טבק. וצוה עליו לצאת מביתו ואמר אז איינער וואס ער טוט נישט דיא דריי זאכן ווען טוט ער אגמילות חסד?... [מי שאינו עושה אף אחד משלשה דברים הנ"ל היאך הוא גומל חסדים?...]

פעם ישב רבינו הק' מקארלין בביתו בערב שב"ק אחר חצות, וכולו אחוז שרעפים - מתכוונן לקבל את השבת. ראה מבעד לחלונו אדם המסתובב מחנות לחנות מבקש לפרוט מטבעות כסף ואינו מוצא, דפק רבינו בחלון והזמינו להכנס לביתו. משנכנס לקח שולחן העמיד עליו כסא, עלה על הכסא ופשט ידו על ארון גבוה שהיה שם קופות כסף ממועות אר"י שהיו לו, ירד מהשולחן ומנה את הפרוטות שהיו שם, ופרט לו את הכסף כבקשתו.

בתוך כך נכנס אחד מאנ"ש וכולו פליאה, האם בשביל ענין כזה יטריח עצמו בטרחה כה גדולה? נענה לו רבינו: האם זה חדוש הלא זוהי גמילות חסד... בשביל גמ"ח אחד כדאית כל הטירחה הזו.

פניני קודש מרבתינו הגה"ק רבי שלום מבראהין זי"ע

יומא דהילולא קדישא כ"ו מרחשון

שמי שנפגם באמונה רח"ל מצוה לשנאתו, ועליו הכותב אומר (תהלים קלט, כא) 'הלא משנאיך ה' אשנא'.

ולענ"ד שלא כווננו חז"ל אלא בדורות שלהם, שהנפגמים בהאמונה רח"ל היו על ידי חכמות יונית ופלוסופיא וכדומה, ונטו מהאמונה בשאט נפש, שלא רצו לבטל דעתם וחכמתם המזוהמת נגד דעת התורה וחז"ל. אבל בדורות הללו, הנפגמים באמונה כמעט אנוסים הם בכמה סבות המסתעפות. האחד מפאת ההולדה והגשמת האויר, והשנית שהם מגושמים מאד ורחוקים מהתורה, ואצלם תורה שבכתב כמו ספר מוסר אצל איש כשר שאינו מתפעל כל כך אם אינו מקיים מה שכתוב בו, כן אצלם תורת משה. ונשרש בדעתם הסכלה והמזוהמה כי העיקר הוא לבקש טובות האדם והעולם. והשלישית מפאת ההנהגה המוכרחת לכאורה בעתים הללו אשר כולם סותרים להתורה ומצות ולהדעה האמתית והישרה, ואי אפשר להאריך בזה וד"ל. והרביעית אריכות הגלות ועבר קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו (ע"פ ירמיה ח, כ).

השי"ת שמח בהתעוררות בני לעבודתו

ויצחק בא מבוא באר לחי ראי (כד, סב). 'באר' נקרא אתעורותא דלתתא, ויצחק הוא לשון שמחה. וזהו 'ויצחק', שמחה, 'בא' למעלה כביכול, 'מבוא באר', אתעורותא דלתתא, 'לחי רואי', להקב"ה שהוא חי וקים, דחמי ולא מתחמי (ירושלמי פאה פ"ח ה"ח). ובלשון אשכנז, סיא קומט כביכול א שמחה להשי"ת אז סיא קומט אקוועלונג אין הארצין, אז דיא הארץ גלוסט און קוועלט להשי"ת.

דברי שלום

לעורר רחמים על התועים באמונה ולא לשנוא אותם שמעתי בשם אחי הרב הגה"צ [- מוהר"א] מקאדינאו וצללה"ה על הפסוק (תהלים א, ו) 'כי יודע ה' דרך צדיקים', בדרך חצות, 'כי יודע ה', השי"ת אוהב 'דרך צדיקים', זה הדרך שכל ישראל צדיקים, 'דרך רשעים', והדרך שיש רשעים 'תאבד', ודפח"ח.

גם אני באתי ללמד זכות על בני דורנו שראיתי מכמה יראים שמקטרגים עליהם בשנאה, באמרם שהרי אמרו חז"ל (שבת קטז) וכן פסק הרמב"ם (בפיה"מ סנהדרין פ"י מ"א, היסוד שלשה עשר)

ובאמת באמונה יש גם כן כמה מדריגות, ובאמת 'כל מצותיך אמונה כתיב' (תהלים קיט, פו), וכל החטאים במחשבה דבור ומעשה הם נגד אמונה רח"ל, כי אם בעת מעשה היה לו אמונה אמיתית בהקב"ה, שלית אתר פנוי מיניה והתורה אמת, ומעניש לעוברי רצונו, בודאי לא היה בא לחטא ועון, אלא בעת מעשה הוא הסתלקות האמונה רח"ל, ויש בזה מדריגות עד אין שיעור. ואפילו הרשע גמור שנדמה אצלנו שאינו מאמין כלל רח"ל, רואים אנו בחוש שלפעמים נתעורר אצלו האמונה, וגם בזה יש מדריגות עד אין שיעור. על כן לדעתי כשמזדמן שמוכרח לדבר מבני דורנו הנפגמים באמונה רח"ל והנוטים מדרך התורה רח"ל, צריך לעורר עליהם רחמים. וכמו שרואה לאחד שנפל באונס בנהר וטובע במים ואינו יכול להעלותו, שודאי אין שייך לשנוא אותו, רק צועק ברחמים, כן הדבר הזה. והשי"ת ירחם עלינו למען כבוד שמו ויגאלנו גאולת עולמים.

הגהות והערות על מדרש פינחס (את א)

שיעורו ושמוחו בשמחת תורה

שיחת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

במעמד הכנסת ספר תורה לביהמ"ד צאנו זמיגראד ע"י הרה"ח ר' ברוך הומינר ז"ל לטובת נשמת הרה"ק הרבי ר' זושא מאניפולי זי"ע - ב' שבט תשנ"ח

ברשות כ"ק אדמו"ר מז'מיגראד שליט"א, ידיד נפשנו הרב ר' ברוך הומינר שיחה וכל אלו שנתאספו לכבוד התורה ולומדיה ולכבוד הצדיקים.

גודל השמחה בהכנסת ספר תורה

כתיב בקהלת (ה, ט) 'אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה גם זה הבל', פירש"י אוהב מצוות לא ישבע מצוות, ומי אוהב בהמון אף שאוהב מצוות רבות, אם לא תבואה שאין באחד מהם מצוה מסוימת וניכרת כגון בנין ביהמ"ק ובית הכנסת וספר תורה נאה גם זה הבל.

וצריך ביאור יהודי שמקיים מצוות ואף הרבה מצוות, היאך יתכן שאם לא זכה לבנות בית הכנסת או לכתוב ספר תורה נאה, יהיו כל מצוותיו הבל כדבר שאין לו חשיבות.

עוד יש לבאר מה שרואים תמיד גודל השמחה וההתלהבות בהכנסת ס"ת חדש להיכל כפי שגם ראו כאן היום, מה טעם גדולה כ"כ השמחה במצוה זו יותר ממצוות אחרות, שודאי אף הן חשובות עד מאד.

ובזה אשמש ת"ח בגופי ויהא לי תיקון. ואף מעשה זה צריך ביאור מדוע בקש לשמש ת"ח דוקא באופן זה.

דוד המלך השפיל עצמו באהבתו לתורה

הביאור כי בעת שהעלו ארון ה' למשכן כתיב (מלכים ב, ו, יד-ט) 'ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה' וגו', ותצא מיכל בת שאול לקראת דוד ותאמר מה נכבד היום מלך ישראל אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקים', כי סברה שאין זה מכבוד המלכות. 'ויאמר דוד אל מיכל וגו', ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיני ועם האמהות אשר אמרת עמם אכבדה, ולמיכל בת שאול לא היה לה ילד עד יום מותה'. ובגמרא (סנהדרין כא) איתא אבל ביום מותה היה לה. שמעתי מאדם גדול לפרש הטעם שנועשה מיכל בעונש זה דייקא, על פי מה דאיתא בילקוט שמעוני בתהלים (רמז תתמו) מעשה באדם שכתב דייתיקי [שטר צוואה] שמוריש כל נכסיו לבנו בתנאי שיהא שוטה, הלך רבי יוסי ב"ר יהודה לרבי יהושע בן קרחה לשאלו מה יעשה עם התנאי שבצוואה.

המשך בעמוד הבא >>>

כשהגיעו לבית ריב"ק ראוהו בעד החלון על הארץ על ארבע ובפיו גמי [מוצץ] ורץ אחר תינוק, לא רצה ריב"ק להיכנס מפני כבודו של ריב"ק והמתינו איזה זמן ואח"כ נכנסו ושאלוהו בענין הצואה, אל ריב"ק חייכם לפני זמן קצר יכולים הייתם לראות כיצד השתטית עם בני הקטן, ובזה הייתם מבינים שכונת האב בתנאי שכתב בצואה שישא בנו אשה ויהיו לו ילדים שעמם יתנהג כשוטה.

הנלמד מזה שבעת שבוער לב האדם בגודל אהבה כאהבת אב לבנו, אזי אהבה מקלקלת השורה ואף התנא הגדול ריב"ק מניח כבודו ומשחק עם בנו בדרך שטות. לכן כאשר מיכל בת שאול אמרה לדוד שריקודיו לפני ארון ה' אינם לפי כבודו שנראה מלך ישראל כהגלות נגלות אחד הרקים, ולא הבינה שבגודל אהבתו להשם יתברך ולתורתו מניח כבודו ומתנהג כשוטה, היה עונשה במדה כנגד מדה שנוולד לה בן רק ביום מותה ולא זכתה לגדלו ולהשתטות עמו.

גודל אהבת הר"י להשם יתברך ולתורתו

כן היה אצל הרה"ק הר"י שהיתה אהבתו להשם יתברך גדולה ועצומה עד מאד, ומתוך אהבה זו לא חלי ולא מרגיש ביסורים שבאו עליו כיון שהם באים מאיתו יתברך, כדברי המשנה חייב אדם לברך על הרעה וכו', שנאמר (דברים ה, ה) 'אהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך' וכו', בכל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו במאד מאד.

מתוך אהבה זו להשם יתברך ולתורתו בערה בלבו השתוקקות עצומה לקיים מצות שימוש ת"ח בגופו, ובגודל תשוקתו השכיב עצמו על הביצה שיעבור עליו הבאר מים חיים ולא הביט על כבודו ועל הקושי לשכב באופן זה, כי מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכל החשבונות הסתלקו לנגד אהבתו ליוצרו.

ביטול כל החשבונות למו"ל גודל האהבה

ביהודי המקיים מצות ה' יש שני אופנים, יש אשר מקיים המצוה בכל פרייה ודקדוקיה, אבל אם נמנע ממנו לקיים המצוה אינו מצטער כ"כ ואינו מחזר כיצד יוכל לקיימה, וכגון מצות כתיבת ספר תורה נמנע מלקיים כי היא כרוכה בהוצאה גדולה שאינה לפי כחו.

אבל יש שאינו מקיים מצוות רק מחמת שמחויב בהם - אלא הוא בבחינת 'אוהב כסף לא ישבע כסף', ומשתוקק תמיד לקיים עוד ועוד מצוות, ובגודל אהבתו אינו מסתפק במצוות הרגילות אלא משתוקק למצות כתיבת ספר תורה שקיימת לדורות, שבכל פעם שיעלה יהודי לתורה בספר זה עד ביאת המשיח ועד בכלל תיזקף המצוה לזכותו. לכן מסלק מעצמו כל החשבונות ונגש לכתוב ספר תורה אף שנראה שאינו באפשרותו כי אין לו די מומן לכך, אם יתן איש כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו'.

לכן 'ומי אוהב בהמון' אף שאוהב מצוות רבות אם לא תבואה' - שאינו מקיים מצות כתיבת ס"ת, גם זה הבל', כי אם היה אוהב באמת את המצוות וחפץ לקיים מצות שעומדת לדורות, היה זוכה אף למצוה זו. אף שע"פ הלכה אינו חייב לקיימה, כי המבזבז אל יבזבו יותר מחומש, ובאם לא זכה לכך סימן הוא שאין אהבתו למצוות בשלמות. לכן בעת שזוכה היהודי לסיים כתיבת ספר תורה ומכניסו להיכל גדולה השמחה עד מאד, מתוך גילוי אהבת ישראל לבוראם למעלה מכל חשבון והגיון.

הר"ר ברוך השתוקק מתי תבוא מצוה זו לידי ואקיימנה ולכן לא עשה חשבון וה תחיל כתיבת הספר בלא שידע כיצד ימור כתיבתו, כי במקום שיש אהבה מסתלקים כל החשבונות, ובעזרתו יתברך הצטרפו אליו נדיבים אשר בעם לסייעו לסיים המצוה.

יעזרו השם יתברך שאהבת ישראל להשם יתברך שמתגלית בהכנסת ספר תורה תעורר למעלה אהבת הבורא יתברך לישראל, ובזכות התורה שכתוב בה (משלי ד, כב) 'חיים הם למוצאים והכל בשרו מרפא', נושע בכל הרפואות והישועות ונזכה לגאולה השלמה על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו.

שורות לכבודו של איש תמים וישר הליכות, אוד מוצל מאש

מוהר"ר אבא שלום הלוי לעזויט זכרוננו לברכה

לרגל הכנסת ספר תורה לעילוי נשמתו להיכל ישיבתנו הקדושה יום ה' הבעל"ט - ר"ח כסלו תשפ"ג

עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון. עוז והדר לבושה של תורה, ותשחק ליום אחרון, אימתי היא שוחקת מתן שכרה לעתיד לבא, ממי אתה למד? מאברהם! על ידי שכתוב בו ושמו דרך ה' לעשות צדקה זכה לזקנה ואברהם זקן בא בימים. אך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד, אך ימים בימינה לעתיד לבא, בשמאלה עשר וכבוד בעולם הזה.

דומה, שאין מתאימים משורות אלו המופיעים במדרש רבה בפרשתנו - חיי שרה (נ"ט א) להמחיש לנו את מהות השמחה הבאה עלינו לטובה.

רבי שלמה חיים ורעייתו שליט"א מכניסים ספר תורה, ממשיכים את חיי הנצח של אומתנו, לעילוי נשמת חותנו ר' אבא שלום, האיש שהיה סמל לתקומה, סמל לנצחיות עם ישראל.

'אבא שלום' - כך כינויו בקרב אוהביו וידידיו, נולד לפני בדיוק מאה שנה בשנת תרפ"ג בפלך גאליציא שבפולין, אביו - ר' בנימין אלימלך היה בעל בעמיו והתפרנס ממכירת תבואה שהניבה רווחים נאים, ר' בנימין אלימלך חתן היה אצל משפחת מן פארת היחס, ששורשה עולה עד לרבני העיר צאנז זי"ע.

ככל אחינו בית ישראל באירופה, גם הוא שתה את כוס התרעלה עד תומה, בהיותו כבן י"ז מוטו מוסדי עולם ותופי המלחמה החלו רועמים, עד מהרה נכנסו הרשעים גם לעיירתם הקטנה כינסו את יהודי העיר בעיבורה של עיר, ספרו ומנו את מספרם, ובדייקנות המרושעת רשמו כל אחד ואחד את גילו, משקלו, ושאר פרטיו האישיים ועל פיהם החליטו מי לחסד ומי לשבט רח"ל.

לא עבר זמן רב ורוב בני העיר שכנו בשיבה של מעלה במדרום של הנעקדים על קדושת השם, אך אבא שלום לא נשבר, בדרך לא דרך עלה בידו לצרף את אביו יחד עמו ואחיו למחנה הריכוז 'פלאשוב', כשגם בעומק החושך לא זנח הוא את טוב ליבו, וכל העת מברח הוא מזון לאביו ולאחיו, תוך סיכון עצמי לא מבוטל, אך עם כח רצון גדול יותר, כח רצון שליוותה אותו עד זקנה ושיבה...

בכל הרפתקי דעודו עליה בשנים מרות אלו, לא שכח אבא שלום הצעיר את ציווי נשמתו שכמו פקדה עליו - עזור, עזור עוד ועוד ולסביבתך ולקרובים אליך! עד לשחרורם בידי בעלות הברית ממחנה ההשמדה מאטהאוזן הנודע לשמצה - כאשר ר' אבא שלום היה השריד הכמעט יחידי ממחנה מוות זה.

לאחר החורבן הנורא הקים את ביתו בעיר הבירה ווינה עם מרת לאה בת ר' אשר זעליג שאף היא שתתה את כוס התרעלה במלואה, בווינה היה ר' אבא שלום לאחד מעסקניה הבולטים של העיר, בעל חנות תכשיטים משגשגת, בצניעות ובענווה תמך הוא בעניים, בני משפחתו מעידים כי כספים רבים פיזר הוא לצדקה, אך מעולם לא ביקש טובה לעצמו, כשאף הקרובים אליו ביותר לא ידעו מי אלו הם הנהנים מכספי אביהם.

בביקורו הראשון בארה"ק אחר שנות הזעם נפגש ברחובה של עיר עם מורינו הגרי"מ ארליך זצ"ל שקידמו בברכת שלום לבבית וחמה, ר' אבא שלום נכבש בקסמו של האי גברא רבה ומני אז לא זזה ידו מתוך ידי של מורנו, ואף התקשר בעוז ותעצומות לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, ולא עשה שום פעולה ומעש ללא קבלת עצה ותושיה, לאחר הסתלקות מורנו זצ"ל המשיכה והתעצמה ידידותו של ר' אבא שלום לבית חיינו, במסעות הקודש אל עיר מלוכה ווינה זכה ר' אבא שלום לביקורי הוד של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א בביתו.

עד זקנה ושיבה לא נסה ליחו ולא כהתה עינו כשהוא מסרב להפצרות משפחתו המסורה לסייע על ידו, היה משכים ומעריב לבתי כנסיות ובתי מדרשות כשאת מקום תפלתו קבע בבית המדרש אוהל משה, שם אף שימש גבאי ואחראי בית הכנסת, רק כשכבר תש כוחו עבר להתפלל סמוך לביתו ואפשר לבתו וחתנו כבנו היחידים אשר התמסרו אליו כל ימי חייו לסייע לו במעט.

ותשחק ליום אחרון, ר' אבא שלום הזמין את ספר התורה עוד בחייו, אך לא אסתייע מילתא ונסתלק לבית עולמו, וכעת חתנו ובתו היקרים משלימים את מאווייו לתרום ספר תורה מהודר לבית מדרש ולישיבה הקדושה העומדים תחת נשיאותו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

קהל אנ"ש מוזמן לשוש ולשמוח בשמחת התורה ובשמחת הפרטית של ידידנו הנאמנים משפחת ארבסט.